

*Recensë mbi librin “Pesë leksione  
mbi konstitucionalizmin” të autorit  
Spartak Ngjela*

---

*Dokt. Marsidi Gupi*

---

Demokracia kushtetuese është një lloj sistemi politik, i cili garanton ekuilibrin shoqëror nëpërmjet kushtetutës. Pra, kjo lloj demokracie krijon edhe konstitucionalizmin sepse po të ishte vetëm demokraci, sistemi patjetër që do të nënkuptonte një pushtet politik të dalë nga zjedhje të lira, por që i takon vetëm shumicës. Me një kushtetutë të shkruar, sistemi politik që doli nga konventa e Filadelfias dhe që ishte akti juridik që solli modernitetin, nënkupton dicka më tepër, garantimi i të drejtave të individit dhe vetë pakicës. Autori me këtë moment e nis sqarimin e konceptit të konstitucionalizmit për të treguar se është i vërtetë postulati: “Drejtësia më e madhe në raport me numrin, prodhon padrejtësinë më të madhe, pasi ndërkohë që pjesës më të madhe i garantohen dhe sigurohen të drejtat, pjesës më të vogël ose minorancës i shkelen tërësisht”.

Në librin “Pesë leksione mbi konstitucionalizmin”, autori ka dy palë antagoniste, mazhorancën dhe minorancën; palë të cilat argumenton se mund të vihen në pozita të barabarta vetëm nëpërmjet konstitucionalizmit. Konstitucionalizmi garanton autonominë individuale. Një individ duhet të jetë autonom, edhe një grup njerëzish duhet të jenë autonom nëse janë të organizuar, edhe vetë shoqëria si një e tërë duhet të jetë autonome brenda konceptit të shtetit, që kjo shoqëri të mendohet se është strukturuar demokratikisht dhe që ekziston konstitucionalizmi. Politikisht demokracia funksionon si vullnet i shumicës, ndërsa konstitucionalisht ajo funksionon si ruajtja e të drejtave të pakicës. Koncept i trajtuar shumë hollë intelektualisht nga autori që në opinionin tim përbën risi ndryshe nga librat e tjerë të botuar mbi këtë temë që nuk e japin relacionin e demokracisë me kushtetutën dhe lidhjen organike midis tyre në menyrë kaq të qartë.

Pra, konstitucionalizmi trajtohet në libër si plani i imanencës, pra vetë filozofia që përmban brenda vetes, autoritetin, demokracinë dhe liberalizmin. Plan imanence

i cili pa katë përmbajtje nuk mund të ekzistojë. Trajtimi i këtij koncepti në këtë metodë vjen nga prerja filozofike që ka autori dhe qasja e tij e trajton evoluimin e koncepteve të këtij plani imanence si revolucion menaxherial modern i shoqërisë. Pra, e qartëson dhe shmang çdo kaositet të mundshëm konceptual.

Koncepti i vetë këtij plani imanence shtjellohet në leximin e librit, dhe është mbrojtësi dhe garantuesi i autonomisë së individit, pra vetë filozofia e mbrojtjes së tij. Dhe nga kjo përmbajtje sqarohet në libër si një risi në doktrinën e jurisprudencës shqiptare se fiton legjitimitet kushtetues vetë kushtetuta pasi merr përsipër të mbrojtë dhe garantojë këtë autonomi të individit, qoftë ai pjesë e mazhorancës, qoftë ai pjesë e minorancës në kuadër të veprimtarisë që ushtron një qeveri për të nxjerrë ligje. Pesë leksionet e autorit Spartak Ngjela duan të përmbushin një mision. Të nxisin pyetjen a e gëzon këtë autonomi individuale si liri politike dhe ekonomike pakica shoqërore, pasi atje ku palët janë të pabarabartë nga forca, drejtësia pushon së qeni.

Konstitucionalizmi trajtohet i lidhur ngushtë nga autori si një risi tjetër e këtij libri, i lidhur ngushtë me liberalizmin dhe me dy liritë themelore; liria politike si doktrinë që thekson rëndësinë e qeverisë së kufizuar dhe që mbështetet në filozofinë e jetës, ku thelbi qëndron tek autonomia individuale, pra imagjinata dhe vetë zhvillimi, dhe liberalizmi ekonomik. Liberalizmi ekonomik siç e ka shprehur edhe Adam Smith është benefic për të gjithë palët, dhe do të thotë që: nëqoftëse individët janë të lirë për të përsosur interesin e vet në shkëmbimet ekonomike dhe bazuar në ndarjen e punës, atëherë dhe mirëqenia e grupit arrihet si një e tërë.

Rëndësi të veçantë filozofike ky punim i kushton raportit ose marrëdhënies midis autoritetit kushtetues, identitetit kushtetues dhe metodologjive të mundshme. Kushtetuta trajtohet si kontrata shoqërore, e cila autoritetin e fiton ndërmjet individit i cili legjitimon pushtetin për autonominë e tij individuale, pasi respektimi i autonomisë individuale sjell edhe respektimin e kolektivitetit si një e tërë.

Një qeveri që nuk shkel të drejtat e pakicës nuk ka sesi të shkeli të drejtat e shumicës, ndërsa një qeveri që garanton vetëm të drejtat e shumicës (mazhorancës) mund të shkeli tërësisht të drejtat e pakicës. Organi suprem që e garanton minorancën dhe kontrollon me një procedurë gjyqësore vendimmarrjen, është Gjykata Kushtetuese. Pra, autori e cilëson këtë moment juridik duke e quajtur teorikisht "Kufizim i qeverisë", kjo është çështja themelore e kushtetutshmërisë!

Pra konkluzioni është i qartë në trajtimin e autorit, demokraci do të thotë qeveri e kufizuar, dhe se autoritet publik i legjitimuar do të thotë që ai ushtrohet për të lehtësuar procesin e njeriut autonom, i cili i jep kufizim jetës së tij, qoftë brenda mazhorancës qoftë brenda minorancës. Është autonomia individuale ajo që na sjell realisht të autonomia e institucioneve, kjo është logjika e modernitetit ose e shtetit modern demokratik. Ky është ekstrakti i sistemit në librin e titulluar "Pesë

leksione mbi konstitucionalizmin", ku shprehet se menaxhimi modern i shoqërisë ose kushtetuta moderne demokratike, në qendër të vet ka gjithmonë të drejtat e individit duke i ndarë në 5 elemente bazë ose koncepte të konstitucionalizmit modern: 1- autonomia si teori dhe praktikë, 2- teoria e drejtësisë, 3-konceptet filozofike të modernitetit, 4- koncepti antropologjik i kulturës dhe 5-revolucioni menaxherial i shek. XX.

Kushtetuta është sistemi logjik i demokracisë si koncept, sistem që vjen nga organizimi i koncepteve që krijon vetë idenë kushtetuese, dmth është ide. Pra sistemi duhet të konceptohet, theksohet në libër, si shprehje e lirisë së individit, i cili garantohej për të qënë ngaherë krijues dhe me një aktivitet të tijin individual. Por, kjo nuk mjafton që sistemi të funksionojë brenda idesë së lirisë, duhet që mos dëmtohet nga pushteti. Prandaj, sikurse theksohet nga autori në librin e tij: "Konstitucionalizmi është doktrina që drejton legjitimitetin e aktivitetit qeveritar."

Uniteti shoqëror është një ekuilibër forcash të cilat pasi kanë konkurruar me njëra – tjetrën mes ideve dhe e kanë marrë pushtetin politik, menaxhojnë ose administrojnë shoqërinë brenda strukturave që garantohej konstitucionalisht, qartësohet koncepti në trajtimin e punimit në këto pesë leksione.

Dhe për ta mbyllur në këtë recensë, do përmend një nga trajtimet më elokumente konceptuale të këtij libri; konstitucionalizmi përmban brenda vetes dy momente, të cilat janë dhe dy anët e shoqërisë: momenti publik dhe momenti privat i saj. Momenti publik vjen i sqaruar nga autori si moment që prodhon jetën politike si aktivitet institucional, kurse momenti privat i saj prodhon jetën private si marrëdhënie civile midis individëve. Konceptim më i hollë intelektual në gjykimin tim i të drejtës objektive dhe i të drejtës subjektive.

Gjykata është bursa e ligjit. Në këtë rast pra Gjykata Kushtetuese, dhe nëqoftëse Gjykata ka prodhuar vendime të drejta në raport me minorancën konstitucionalizmi e ka përmbushur misionin e vet, nqs vendimet nuk e kanë kufizuar qeverinë dhe nuk kanë garantuar autonominë individuale dhe të drejtat dhe liritë e minorancës, vlera e kushtetutës është e ulët. Antagonistët mbas leximit të këtij libri ta pyesin vetveten: a jetojnë pa kufizim momentin nga pushteti i ekzekutivit, dhe vendimet që jep Gjykata Kushtetuese, a kanë treguar si bursë e ligjit që kushtetuta jonë ka vlerë dhe që garanton mbrojtjen e minorancës ose pakicës?